

L A
11954

XII C

am

Deems un Welns.

Latveeschu tautas epos gabalo.

No

Iusmina-Lautenbacha.

Autora pāſčha apgādājumiš.

Rīgu, 1885.

Kalstīšo ecpiešis pēc bilschu- un grahmatu-drukatoja un burtu-lehjeja Ernst Platess,
pēc Petera bāsnīzās.

Latv. PSR Valsts Biblioteka

Inv 5614.147

03.11.016506

pārē. 22 IX 82

Дозволено цензурою, г. Рига 9. Iюня 1886 г.

S

Kas par treeki, kas par trofsni, pee deewineem pagalmâ?

Wisi, wisi debeslini aif trofsnicha notrihzej'.

Welns deewineem lildu zehla, teem meerinu trauzedams:

+ Trihs deeninas, trihs nafninas Deewis ar Sauli eenaidâ:

Walak bija sposcha Saule, schodeen tahda mahkulaina;

Walak spihdej' pati Saule, schodeen Saules falponite;

Wirs semites melni meschi farlanami odsinam;

Tas nebija farlan' ogas, tas Saulites afarins.

Gan pirmâi pawasari Mehnestiniis Sauli weda,

Mehnestiniis Sauli weda, fadereto lihgawin';

Bet Saulite agri zehlas, Mehnestiniis atschfîhras;

Saule rahja Mehnestinu, kam tas deenu nespikhdej',

Mehnestiniis atbildeja: Ten deenina, man naiknin'.

Mehnestiniis weens kaidoja, walarswaigsn gribedams.

Saule fluma noslumndama, par Mehnescha wilstibin',

Laida, laida Mehnestinam ar fudraba almentin';

Pehrkonitim, piktainitim, Mehnestinu apfuhdej'.

Pehrkonitis piktainitis Mehnestinu falapaj'.

Mehnestinu falapaja ar afaju sobentin',

Ar afaju sobentinu, kam Sauliti tas atstahj',

Kam Sauliti tas atstahja, walarswaigsn mihledams,

Kam atnehma Aufellitimus fadereto lihgamin',

Kam naikninu weens kaidoja ar sifsninu noslumus'h'?

Mehnestiniis aistejeza ar waidsinu falapatu,

Ar waidsinu falapatu pee Deewina gugotees,

Pee Deewina gugoteesi par Pehrkona bahrdibin',

Par Pehrkona bahrdibinu, par Saulites rahjumin'.

Mihlfch Deewinis meeru zehla,

Nemeerinu desvedams.

Kas par treeki, kas par trofsni pee Deewina namduiwim?

Hi, Deewina gudribina gan atrada wilstineeku.

+ Trihs deeninas, trihs nafninas Deewis ar Welnu eenaidâ:

Welns peerihsla Mehnestinu, lai Sauliti tas atstahj',

Lai Sauliti tas atstahja, valarswaigis mihledams.
Deevs salampa wiltineelu, swed' pa roku galineem,
Sweed' pa roku galineemi, laida semes tulfnescis,
Laisdams meta no pakalas leelu pullu almentin';
Nu akmeni, almentini wirs semites gadijas.

Ilgī, ilgi Welns kaidoja pa semites tulfnescis,
Arklināi sirgu juhds, fahla semi apstrahdat.

Ahtri, ahtri pamanija Deewinsch Welnu wefelu
Pa semites tulfnescis laula darbu strahdajam.
Deevs no silam debestinam us semites nolaids.
Rahmi, rahmi Deewinsch lahsa no lalnina lejinā,
Lai wehjinis nepurina fudrabina mehtelit'.

Nu Deewinis iislasi Welnam buhti labs draudsinsch,
Gefahldamis ar sakiti zetu semi apstrahdat.
Ai, Deewinam gaufschi gahja ar sakiti arklinā;
Bet ahtrajā braukshchanāi Welns io panahz nepanahz.

Wafarinās pušdeenāi, kad Saulite kahrsti speeda,
Welns atstahja no arshanas, nolidamees pagulet.
Deewinsch tuhdak pamanija Welnu zetti eemiguschi,
Las panehma Welna sirgu, fahla, fahla ahtri art,
Sahka, fahla ahtri ahtri, Welnam preekschā aisdams.

Welns pamodās palaunagā, Deewu ehdam eeraudsij'.
„Ai, kaimini, Tu kaimini, lam ehđ gahrdū lumosin?“

Deewinsch strupi atbildeja, leelo lauku rāhidams:
„Tani ihfā, ihfā laikā, tur Tu gulet nolikees,
„Luhk, lauzinu leelu, leelu, naigi ardamis usarū;
„Tu, kaimini, zauru deenu til dauds usart ne-usarf,
„Sakis wisu karsto laiku pat lehnami ahtri eet.“

Deewinami Welns fazija, eesahldamis kauleees:
„Dod kaimini man sakiti, es Lew doschu kumelin';
„Man baribas masuminis, gan braukshanu daudsuminsch,
„Sakis feenu ne-ehsdamis, labs želina tezelajs.“

Deevs pret Welna kumelinu
Ißmainija ūm' sakit.

Sen dsirdeju un eeraugu Deewam firmu kumelin',
Deewam firmu kumelinu, fudrabina lahfilem.

Jau Saulite ūmu, ūmu, jau atnahjis valarinsch:
Deevs ar Welnu ganibāsi nu aishweda lopinus.
Deewinsch Welnu mahnidamis, wiltineelam fazija:
„Pin sakitim abas kahjas, usfauz winam: fiz, ka reds!“

Tik lo Welns bij kiz! issauzis, jau sakitis meschā lez.
Lihdi, lihdi schai deeninai lez sakitis Welna vihts.

Deews sapina kumelinu, ipl, loschina, ussaukdamē;
Kumelinis pallausija, tas palika ganibās.

Melni wehrchi, balti ragi, Daugawāi needres chda:
Tee nebija melni wehrchi, tee bij Deewa kumelinī.

Kas spihdeja, kas wiſeja wina lauka galinā?
Mihlsch Deewinis puherus fehja, fudrabina fehtuwite.

Rahmi, rahmi Deewinsch ara no kalmīna lejinā,
Deewinami rahmi sirgi, tihrumina gahjejin'.

Welns taisija islapitti, lo sahliti noplauſtit,
Ko sahliti noplauſtit, nedot Deewa kumelam.
Gan Deewinis kaltu lala, gribedamē ſeenu plaut;
Welns ar aſu islapitti plahwa leelā gabalā.
Lihdi pusdeenai tas ſaplaha, leelu reſchu nogahſdams.
Mihlsch Deewinis ar kaltinu no weetinas nepatop.
Welns likaſi paguletees, no darbina peekufis.
Salda, falda ſeena fmarscha zeetā meegā dulinaj'.
Welns guleja zeetu meegu ſeena ſpailēs galinā, —
Deewinsch nehma islapitti, plahwa, plahwa gabalā.

Welns meedſinu iſgulejis, no ſpailites iſzelās,
Brihnās leelu brihnichanoſ: kā Deewa preekſchā aiflapahwiſ??
Deewinsch gudri atbildeja, welnu wildams, mahnidams:
„Ai, kaimini, tilmehr plauti ar kaltinu nefolās,
„Namehr agrā rihtināi rafa sahles galinā;
„Kad rasina nosudufe, tad kaltinis weegli plauj.
„Bita leeta islapitte, ta rasinā sahli kofš;
„Kam nu tiltu pa rafinū ſlapjaſ ſahjas fabradat?
„Labak plauju puſdeenāi, ne rihtina agrumā.

Welns uſ Deewa kaltu mijā
Savu ſpoſcho iſlapiti'.

Nu tas plavu iſbalſtija, ar kaltinu plauſtidams,
Ar kaltinu plauſtidamē, grumbas, zinuſ iſzeldams.
Kur Deewa plahwa ar iſlapiti, tur lihganais lihganums.

Welti, welti wiſu laiku Welns ſtrahdaja, puhejās —
No darbina atſahjaſi, lopus radit eefahdams,
Lai tee sahli, lai tee ſeenu Deewa ſirgeom no-ehſtu.
Bij lopini, melni, ſmauli, ar nadſineem neſchelteem.

Gan Deewinam zitu mantu leelum leelais wairuminſch,
Gan lopinu ganillina nebij Deewa padominſch.
Deewo redseja brangi, brangi Welnam lopus usaugam,
Las ar welnu laulejas, lai lopinus tam pahrdob.
Ai, Welns lopus nepahrdewa, prom Deewinu raididams.

Nu Deewinis nodomaja ar wiltinu Welnu weikt,
Ar wiltinu Welnu weikt, few lopinus gahdadams.
Deewo dewinas luhtis zirta, selta fpahrem fpahredams;
Wifam leelus platus wahrtus Deewa dehli taisija.
Lihds galinan atwehrdami karsta Saules laizinā,
Salikdami pee fleegfnischa aši trihtas islapit's,
Ka wifami aſce sobi us augfpupi pagreſas.

Welns Deewinu apmelleja, grib Deewinu iſtirat,
Kam tas taħdas leelas luhtis daiki, daiki uſzirtis.
Deewinſch ſtrupi atbildeja: Buhs laidari, buhs lopin.

Lihds laidarus triħsdewinas Deewa dehli uſzirta,
Ar dunduru pilnu maifū Deewo ſteidsäſi ganibas;
Tur palaida no maifina welna lopos dundurus.

Kam tee ſirgi, kam tee rati pee Saulites namburwim?
Deewa ſirgi, Deewa rati tihra fpoſcha dimantin.
Deewinſch luhsa Saules meitu, miħlus wahreus runadams:
„Ai, luhsama, Saules meita, nahz manāi naminā,
„Nahz manāi naminā, seltahboli ritinat,
„Lai behg wiſi welna lopi manos jaunos laidaros.“

Saules meita atbildeja ſelta matus iſlaħdam':
„Es ejuhgħfu faruws beħruus, braukħu fpoſchi wiſedam“.
Karsta Saule atspihdeja, fpahres lopus bissnaji.

Welnam bija par ganinu fnaudulite Dſilnina.
Leela plawā, mesha malā ta lopinus ganija.
Leela, trelna saħle auga, rahmi ehda goxfinnas;
Bes behdinu zauru deenu fnaudulite Dſilnina
Saquleja, faguleja leelas egles galotnē.
Nu dunduri nebehdneeki Dſilnai raiſes darija.
Tai lopini wairi ne-eħda, tos tramdija dunduri.
Ne deħteefi ne eħtieeffi nu lopini newarej,
Lee fkaidi ja bisodami, wairi saħliti ne-eħsdam.

Dſilna gaufshi raubadama Welnam behdas fuħdseja.
Ar nageemi naigi, naigi Welns dundurus guhstija;
Ahdu maifū dſilnumai dundurisħus fabehra.
Tos upites malinā us apfites patħra.
Nu Dſilnina ganitaja aktar eglē guleja.

Labs laiziniš aistezeja Dſilnas flinkā muhsdinā.
Saules meita miglas dſehſa ſudrabina eſarā.
Saule brauza pa filinu dſelteneemi tumeleem,
Karſta bija Saules deena, karſta, karſta wasarin';
Bet Dſilninas lopi ehda rahmi mesha lihziti,
Ali, Dſilnina, fnaudulite, — fnauda egles galinā, —
Tē iſlihda no upites, Wehſis, Wehſis rahpulitſ:
Lihd apſitei aifrahojo wiſaplahti flatidams.
Ali, Wehſis, rahpulitſ ar bailemi luhkojās,
Waj nebija gluhnetaſa tur apſites turumā.
Ne ehninu nemantija wiſaplahti turumā,
Taſ uſkahpa apſitei, paſchā apſes galinā.
Tur uſkahpiſ, iſbarija Deewa dotu panehliſ:
Ar afami ſchkehritemi ahdu maiſu pahſchkehrę'.
Joneem, joneem iſſalkuſhee kniſhli, fpahres, dundurifſ'
Ahrā dewās, Welna lopōs fabruſdam, fkreedam.
Ali, lopini, nabadiſti newarejo norimteſ,
Skrejhja, behga, Deewa kuhliſ paſpahrniti melledam';
Tur fkreedam iſ iſlaptem, tee nadſinuſ pahſchkehlā.
Deewoſ panehma kraſhu podu, ar kraſhinu pindſelit',
Nofrahojo Welna lopus baltus, raibus, farkanin's.

Welns kniſliſhus, dundurifhus apkaht ſkraidam pamanij's,
Gan finaja, gan noprata, kaſ notika ganibās.
Taſ ſteiſaſi apraudſti maiſu apſes galinā.
Wehſis, Wehſis rahpulitſ, nebuhdamis labs lahej's,
Welnam ſkrejot taſ patlaban no apſites nowehlās;
No bailemi nepaſpehja ne apkahti apgreetees,
Taſ atſchgarneſ ūpē behga, Welna duſmas bihdamees. —
Lihdi, lihdi ſchai deeninai Wehſis rahpo atſchgarneſ.

Welns uguni fpauſtin fpauſdams ffrej kā weefuls ganibās,
No fanveemi lopineemi wiſch neweenu ne-atrod,
Lik Dſilnina, fnaudulite, nela launa nejaufdam',
Wehl meedſinu faldu, faldu gul eglites galinā.
Bahrgi, bahrgi Welns faſlaitas, leelu nuhju falampdams,
Spehra Dſilnai pa galwinu, ka farkanums apwehriſ,
Ka farkanums apwehrtasi, aſins ſtruhiſtai iſpluhiſtot.

Snaudulite iſtrazeta Meega mahtes klehpiti,
Sahla raudadama gowis tpr, tpr, gowfnin, lelinat.
Lihdi, lihdi ſchai deeninai wehl lelina nabadiſ'.
No fmaulitem, bifonitem, ar nadſineem neſchkeleem,
Nawa, nawa wehl neweena fnaudulitei raduſes.
No leelami ruhpitemi naan walinas Dſilnina,
Ne aſinis no valaufcha nomasgati, noſlauſit. —
Lihdi, lihdi ſchai deeninai wehl tahds farkans eeraugams.

Nabadsnis Welns domaja pakkidus lopinus
Pee Deewina laidarsi, feetus wara wadalee.
Tas apahwa stillas kahjäs feptinjuhdschu sahbakus,
Tas apmilka melnus fwahekus, leelam pogam pogadams,
Tas ussila palekdamees trihsstuhratnu zepuri.
Pee Deewina Welns aissfrehja, ron Deewinu apgulufch'.
„Belees augschä, mihsch laimini, atdod manus lopinus!“

Mihsch Deewinis atbildeja, ifmanigi runadams:
„Ne te Tawus lopus gana, ne te Tawi ganamee;
„Burwā Tawus lopus gana, purwā Tawi ganamee;
„Man lopini schelteem nageem, balti, raibi, farlanin',
„Tew lopini weenā fpalwā, nad sineemi neschelteem.“

Trihs deeninas, trihs nañinas Welns ar Deewu eenaividā:
Welns Deewinam netizeja, to par sagli lamadams.
Deewa salampa lamataju, pa durwemi issweesdams:
„Sche Tew saglis, sche Tew saglis!“
Welnam bahrgi usfauldam.

Welnam leezinefu truhka, truhka Welnam leezibin',
Raudabamis apraudaja tas lopinu suhdumin',
Gar Deewina kuhtim gahja, wehl lopinus luhsodams.
Ai, kasina abra bahsa pa durwitem purninu,
Welns pirksteemi afarainem pa purninu pabrauzij'. —
Lihdsi, lihdsi schai deeninai kasam schwihkas purnind.

Kur Deewinis folus zirta trihsdewineem laidareem,
Tur Welns lausa tschalarischus, lai meschinis ne-ataug,
Lai meschinis ne-ataugi, kur Deewinam folu zirst.
Gan Deewinis tschalarischus gudri, gudri leetoja,
Tos lopineem par pēminu us peerites uslidams.
Ai, peetrusha tschalarischu, ko lopinus apshmet.
Gan ragaini, gan fmaulifch'i nu lopini palifa;
Gan wifeemi schelteem nagi, lumelineem apali,
Tos Deewinis fen no Welna pret saliti eemainij'.

Par ganinu lopineemi Deewinch Suni eezechla.
Suns lopinus ifganija pa ganillu ganillam,
Neweens, neweens ne-aissfrehja projam Welna perelli.

Welns radija willa svehru, laisti Deewina lopinōs;
Tas wilzinam, plebfejinam, schuj peleku kaschozin',
Lai lopinu pulzināt tchwainiti ne-eerauga;
Bet nespheji dshwibinu Welns tchwainim edwaßhot.
Tas aissahja pee Deewina, no Deewina mahzitees,
No Deewina mahzitees, willu dshwu padarit.

Deewos Welnami fazit lila, Welnu postā eewilddams:
„Wilzin, wilzin, faler Welnu, skej meschina beesumōs!“

Welns pareisi nelausija Deewa dotu padomin',
Tas fazija, nepareisi Deema wahrdus groſſdams:
„Wilzin, wilzin, faler Deewu, skej meschina beesumōs!“
Gan Welns teiza reisu reisam, Deewa wahrdus groſſdams,
Bet wilzinis ne austi ſcheem wahrdineem nepagrees.
Nu Welns fauza Deewa wahrdus, tos pareisi fazidams:
„Wilzin, wilzin, faler Welnu, skej meschina beesumōs!“ —
Ai, tehwainis dſihvus palizis, platu rihlli atplehta,
Skrehja, Welnam wirfū brudams, Welnu apriht gribedams.
Skreedams, ko ween nagi nefā, Welns paſpehja ifglahbtees,
Baur puriveemi, mullajeemi, no ſemites aifbehgdams.

Nu nelad wairs wirs ſemites Welns nebija eeraugams.
Til wilzinis, tehwainitis, paſcha Welna radijums,
Skej atplehtis plato rihlli, lopus pleſdams, tramdidams.

Nu Deewinam weenam paſcham wiſa ſeme peederei'.
Deewa dehli, Saules meitas, wiſi Deewa fulainis'
Nu apkopa ſcho ſemiti ar wiſadu loſchumin'.

Kas tas bija, kas atjahja ar duhmainu kumelin'?
Deewo atnefa koleem lapas, ſemei ſaku abhelin'.
Deewa dehleem leeli lauli, ſihda laſni ezejam',
Sihda laſni ezejam, ſelta plawas plaujamas:
Deewa dehli feenu plahwa, ſpailes gali Daugavā.
Kur tezeji, Saules meita, ar fudraba grahbellt'?
Daugawmale feenu grahbti, Deewa dehlu plahwumin'.
Deewa dehli klehti zirta, ſelta ſpahres ſpahredam';
Saules meita zauri gahja, lä lapina drebedam'.
Kas wareja to dariti, — juhras widū laudſi mest?
To darija Deewa dehli, Saules meitu prezdam'.
Saules meita falſchā ando tihra ſposcha dimantin',
Tihra ſposcha dimantina, lozit ſelta puhrina.

Kam tee ſirgi, kam tee rati pee Saulites namdurwim?
Deewa ſirgi, Laimas rati, Saules meitas prezineeli.

Mehnestinis ſwaigſnes flaita, waſ ir wiſas waſatā?
Wiſas ſwaigſnes walcarā, Aufellischa ween naivid;
Aufellitis aiftezeja Saules meitas prezibās.
„Ai, luhdſama Saules meita, nahz manāi naminā,
Nahz manāi naminā, buhſi mana lihgawin'.

Saules meita atbildeja:
„Nu es eefchu, nu es waru;
„Es eejuhgſchu favus behrus,
„Braulſchu lihdſi wiſedam.“

Kalejs kala juhralai, lo tas kala, lo nelala? —
Deeva dehlam jostu kala, Saules meitai gredsenin'.

Nu Deewinis taisijāsi, sawa dehla kahsas dsert,
Sawa dehla kahsas dserti sposhu swaigschnu pagalmis.
Deewinsch kahpa kumelai, zilwels kahpfli paturej'.
Tam Deewinis semi dewa par kahpfischa turejum'.
Lo eezehla par valneeku, no semites aifjahdams,
No semites aifjahdams, tam lopinus dahwadams,
Tam lopinus dahwadams, wifas leetas peefchikrdams.
Deews ussahja kalmiāi, wehl lautinus fwehtidams.
No tahleenes paredseja Deeva jahtu kumelin':
Baur fegleemi Saule lehza, zaur eemaalteem Mehnestinsch;
Pawadinas galināi Aufellitis ritinaj'.

Nu lautineem laba dsihwe Deeva dotā semitē:
Deews, Saulite, Pehrlonitis teem gahdaja fwehtibin';
Mehnestinis, Aufellitis teem eefchikla uguntin'.
Jahj Deewinis, brauz Laimina, faw's lautinus apraudsit,
Lo tee ehda, lo tee dsehra, lo eefehja druwinā?

Rahmi, rahmi Deewinsch jahja no kalmiāi lejinā,
Ne trauzeja rudsu seedus, ne araja kumelin'.
Deewinsch jahja rudsu lauku, rudsu rogu zepurit'.
Laima gahja auju lauku, auju sfaru mehteleit'.
Pehrlons jahja firnu firgu, uguns rihksti ziladams:
Ruhzi, ruhzi, Pehrloniti, sfaldi tiltu Daugawā,
Lai nenaahli eenaidneeki schini Deeva semitē.

Mums schkeet, ka der sche laipnajam lasitajam kahdus wahrdus wispahri fazit par schi dsejas gabala nosihmi. Schi ihstenà Latweeschi teika, kuru sche esam raudsijschi no pulka fasiteem gabalineem kà kahdu ehku no tås ißahrditeem kokeem atkal uszelt, nebuhs zitadi ik katram, kas ar mitologiju nenodarbojas, tuhlin gaischi isprotama, tapat kà ik katrs nesindas,zik pahrleeku gruhti ir, kopâ derigos gabalinus salasit un tur nolift, kur tee noseekami. Zebeschu mums ari buhtu wifas mitologijas jo kreetni pasihstamas, tad tomehr esam zilweki, kas naw no maldivas tihri. Un malditees it ihpaschi sche weegli war, kur iskaftee gabalini tautà apkahrt mehtadamees, ta nodrupuschi, ka gandrihs jadomà, ka tee ir koki, kas weenunmehr sawrup stahwejuschi un naw nekad ar ziteem fakahrtoti seenai un ehkai derejuschi. Daschs te warbuht waizas, waj tad tas wißnotak wajadsigs, ka schos iskaftos gabalus pa fahrtai saleek un atkal par ehku uszelt? waj tad nepeeteek, ka tos, par kureem wehl jaſchanbas, waj wini pawifam kahdrei ehkà bijuschi, tik salasa un zaurumzauri tschupâ samet, lai nepafuhd? Schahdam schaubullim stingri ja-atbild, ka ir gan wajadsigs; ka tschupa naw nekas aiftetisks, dailsch; ka wifam, kas lai pastahwetu, wajaga sawas fahrtibas, lihds ar to sawa jaukuma. Naw ari neweena literatura zaun to iszehluhs, ka wisu tik salafija un tschupâ sameta, bet gan zaun to, ka nabza aizinati meistari, kas ar gudru finu un pehz finameem likumeem strahdaja, pamatu lïkdami, kokus zirsdami, tehldami, mehrodam, ehku uszeldami un tai heidot kroni ussprausdami feltu spahru galinâ. Pee schi darba bija meistareem finat sawu panahkamo mehrki, noswehrt koku labumu, pasicht paschu dabu un isprast un issinat tautu, kurai tee ehku zehla. Zitadas ehkas wajaga seemelds neka deenividöss; zitadas literaturas Latweescheem neka Wahzeescheem. Ta strahdajot war tik wiseem kleedsejeem muti aifbahst, ka Latweeschi sawa literaturâ wisu ziteem, fewischki Wahzeescheem, pakal taisot. Bet ari jasin, ka naw neweens meistars no debesim nokritis. Tee ir zits no zita mahzijuschees un wispirmala skolotaja, kas wiseem sneedguse sawas mahzibas, ir pate daba, no kuras nedrihyst nekad pawifam atklahst nost. Lai sche mums neweens ne-ahlsias ar „patapinatam domam.“ Lai rauga isprast schis filosofiskas domas:

patapinats ir pasaule it wiss, nepatapinats naw tildauds kā melns
aīs naga. Neweens wehl naw par peem. Wahzu dseefmineekam
Schilleram pahmetis, kā tas sawus rakstus fazerejis ar „patapi-
natum domam,” jebšhu ik kārs usmanigs laftajis tanis atrod, kā
Schillers weetu weetam isleetajis Greeku (Homera) fazerejumus
pehz Fosa tulkojuma. Tas naw neween atlaujams, bet akurat
eeteizams, kā jaunaks no wezaka mahžās, tapat kā behrns mahžās
pee mahtes rokas staigat. Mahte mahžijās no sawas mahtes
u. t. pr. lihds filosofiskajam teikumam: patapinats ir pasaule it
wiss, t. i. pasaule ir it wiss sakaribā; bes fakaribas naw it nekas.
Tapehz ari no Latweescha neween neweens pagehret, lai winsch
buhtu muzā audsis un pa spundu ehdinats. Ir tur winsch nebuhu
bes patapinaschana, bes fakaribas. Tā tad lai patapinaschana,
kur patapinaschana, ja tik mums ir attapschana — attapiba. Kā
Latweescheem no feneem laikeem bijuse sawa attapiba, to rahda ari
gaiſchi muhsu teika „Deewa un Welns.” Scho teiku pantmehrā
fawerot, esam pee weenigās mahmulinas, pee muhsu tautas dseef-
mas peeturjeuschees. Esam raudsijuschi, tā kā wina staigat un
deet, tā kā wina wahrdus skandinat, atwehledami reisham winai
paschais dseedad — dsejot. — Beram, kā buhdina, kuru Latweeschu
tautas dseefmas mahžibā eedami ſche uszehlam, buhs Latweeschu
garā zelta, buhs ihsta Latweeschu buhdina, kurā walas brihschōs
fasils kārs ihsts Latweetis. Turplikam tahdu wejelu ehku uſzelt,
us to mums ja-isluhdsās no ſchehligā Deewa ſpehks, wala un
paſchitriba. Bet nu aſmirstam pavifam sawu ſchketerejamo pa-
wedeenu. Mehs jau gribejam kahdus wahrdus wiſpahri fazit
par ſchis teikas nosihmi.

Kā wezajeem Greekeem sawi tā fawzamee dabas prahneeki
bijuschi, kas pee fawam deewu teikam peekerdamees par wiſu pa-
faules ehku prahetoja, raudsidami tās iſzelschanos iſprast, tapat ari
wezee Latweeschi naw bes fawem prahneeki bijuschi. Ik kātai
tautai ir sawi „gudri” bijuschi, kas par daschadām redsamam pa-
faules leetam gudrojuſchi, kuru mahžibas tad us pehnahkameeni
pahrgahjuſchas, pee teem waj nu poesiā waj prosā uſglabajuſchās un
wehlak rakstus eefpeestas. Weena tahda wezo Latweeschu dabas prah-
neeki mahžiba ir ſhi teika, kas par Deewa laimi lihds muhsu
deenam wehl uſglabajuſsēs. Ta mums rahda to garu un attapibu,
ar kuru raudsijuschi wezo Latweeschu prahneeki iſprast un apzeret
daschado redsamo pafaules leetam un dſihroneeki iſzelschanos. Si-
namā, kā tee, ihſteni Latweeschi buhdami, naw pee tam aridſan

aismirfuschi sobotees. Ka Latweefchi dsimuschi sobgali*), to schi
 teika fewischki gaischi israhda. Tak, ka wini turklaht labi filosofi,
 prahtnieki bijuschi, to ari schi teika deesgan gaischi rahda. Mehs
 jche atrodam poesijā eetehrptas jo augstas filosofiskas domas. —
 Teizamais Wahzu filosofs Hegels nosauza reis filosofiju par muh-
 schigu deewkalposchanu. Tee ir loti attapigi wahrdi. Filosofs jeb
 prahtnieks wijsas leetas domigi apzeredams, winu sakaru un zeh-
 lonu pehtidams, nonahk lihds pehdigajam zehlonam, kas ir pats
 fewim zehlons, t. i. lihds Deewam. Tā tad wijsa prahtnieka prah-
 toschana un pehtischana no pulka un galigā fahldama, nonahk ween-
 mehr lihds pehdigajam, besgaligajam, wiisaugstakajam — kā nu
 winu fault grib — lihds Deewam. Wijs ap ūcho gresschās, ūchim
 falpo; tā tad filosofija ir pareisi muhschiga deewkalposchana. Tahdu
 deewkalposchanu tureja ari wezo Latweefchu dabas prahtnieki. No
 pulka, no redsameem preefschmeteem tee isgahja — fahka un rau-
 dsija tad wini iszelschanos, winu zehlonu issinat, isprast. Tā wini
 pamafitinam tuwinajās besgaligajam, nesaredsamajam, kas kā pehdig-
 gais ajs wijsa redšamā, kas ūaws paſcha zehlons. Lai nu wini ari
 ūawā prahtoschanā til tahlu nenonahza, kur wijs us weenu pehdigo
 zehlonu, us weeni Deewu atteezās, tad tomehr wini tika ari dees-
 gan tahlu. Wini drihs ween wiſur dimi pretineekus nomanija:
 debeſi un ūemi, gaismu un tumju, deemu un nakti, weelu un garu,
 labu un ūaunu, jeb ari, kā muhsu teika gaischi ūaka — Deewu un
 Welnu. Schee zihnas jau ari pee wiueem muhschigu zihniſchanos,
 kā to muhsu teika rahda. Schos diwi pretineekus jeb, ja winus
 nem kā nepersonifizetus — kā weelu un garu — pretekus noſauz
 filosofijas walodā par dualismu, diwatnibu. Un ūchis dualismus,
 pee kura redšam wezos Latweefchus ūawā prahtoschanā nonahkam,
 ir tās dimi zela juhtis, kur wijsas zilwezes prahtoschana wehl ūcho-
 deen ūahnu, jeb tās diwas aishas, pee ūoram wiſu prahneeku domas,
 winu domu juhrā wehl ūcho baltdeenu durtin atdureās. Us ūchim
 zela juhtim nonahkuschi, fahka filosofi dalitees daſchadās ūchikirās.
 Weeni brauza wairak pa kreiso roku, tikai weelu, materiju teikdamī
 un godā zeldami, no teem iszehlās realisti un materialisti; otri tu-
 rejās wairak pa labo roku, kā pirmo un pehdigo garu, ideju ween
 atſihdami, — no teem radās subjektiwee un absolutee idealisti. Ziti
 raudſija ūtaigat abus ūetus, jeb ūabak, weelu un garu par weenu un to
 paſchu uſluhſot, — no teem gadijās monifma ūekriteji; ziti atkal

* Mums ūchleet, kā ūobgals ir humorists un garsobs ūatirits.

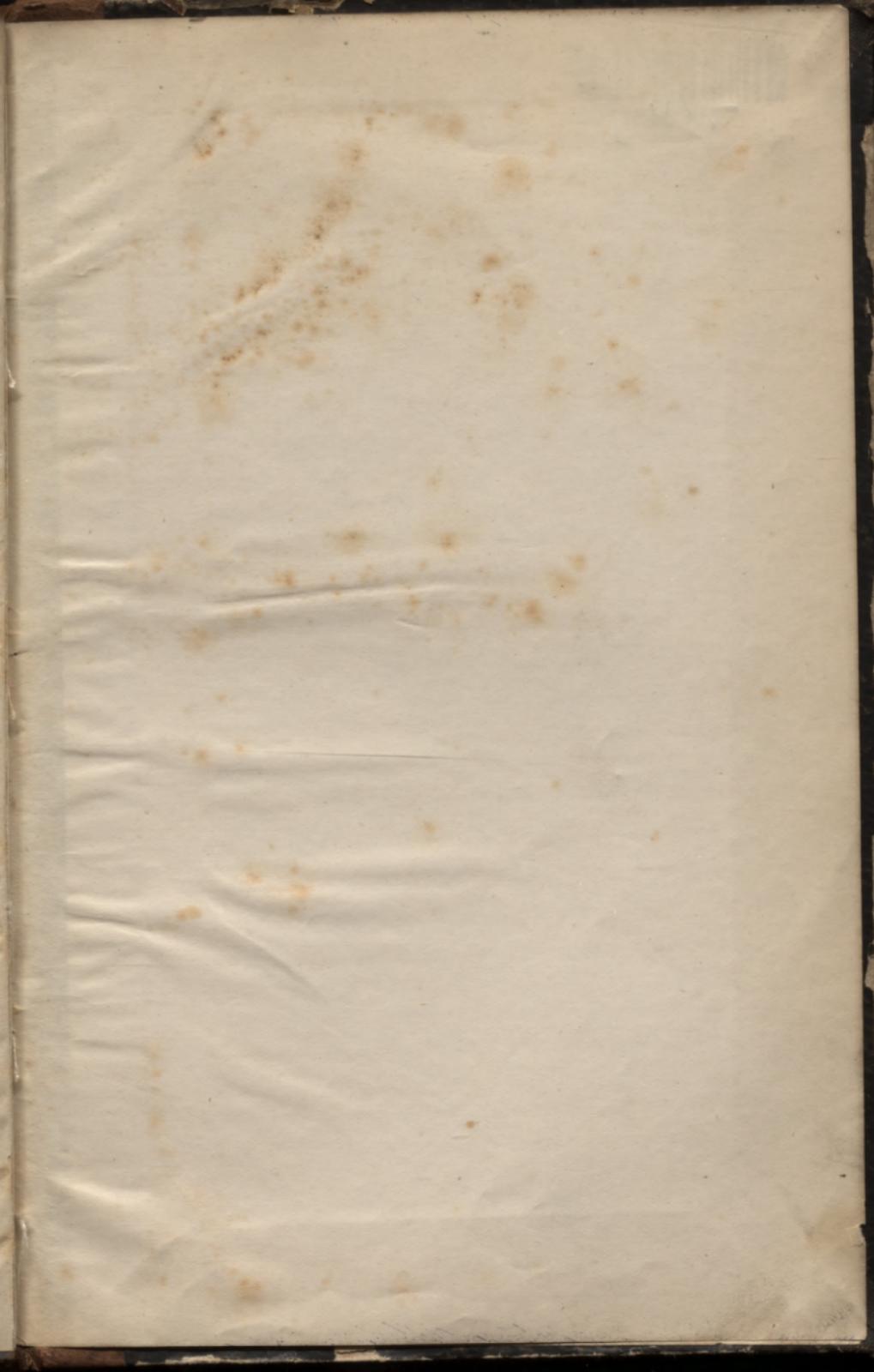
mekleja zitu leetu pateeſſbu un ihpaſchibū tilk eelſch tam, ko ar
meefigam azim redi, t. i. eespaiddōs un juhtās, — no teem nah-
kuſchi ſenſualisti. Tā waretu pilnu grahmatu peeflaitit ar tam
daſchadam filoſofu ſchfiram ween. Tak muhſu mehekim peeteek
ſche tilk lahdus peeminot. Tagad lai greeſchamees atpakal pee
ſaweeem wezo Latweeſchu prahtheekeem. Mehs wihiis atſtahjam
pee minetami zela juhtim. Tur wihi ari paleek. Sawā prah-
ſchanā zaur nahkameem gadu ſinteneem natureti tablak attihſtitees,
tee nedabuja raudſit ne pa labo ne pa kreifo roku greeſtees. Tā tad,
ka jau eesahkumā teikts, atrodam pee wineem tilk weenu ſchfiku,
dabas prahtheekus. Waretu gan ari buht, ka no ſcheem lahdī
noſchlikhrās. Tā domat muhs wedina tas wahrds prahthehdars.
Mums ſchkeet, ka prahthehdari ir tee bijuſchi, kas wairak pa
kreifai rokai no zela juhtim noklihduschi. Prahthehdari bijuſchi
laikam lahdī, kas ſawas domas un prahtu wairak us wehdaru
greesuſchi, kam tā ſakot prahts bijis wehdarā. Tā wihi buhtu
gluſchi labi peeflaitami materialiſteem. Jeb ja prahthehdaru
gribam tā ſapraſt, it ka prahts buhtu par wehdaru kluviſ, kas
wiſu norij un ſagremo, tad prahthehdari buhtu drihſaſ Greeku
ſkeptikeem peelihdsinami, kas mahzija, ka wiſu leetu mehrs ir zil-
weks jeb, ka nekas naw un, ja kas buhtu, tad to newaretum dot
ziteem ſinamu. Tak lai nu ari ſchfiras kur ſchfiras, — par to
naw ko ſchaubitees, ka wezeem Latweeſcheem ſawi filoſofi bijuſchi.
Un muhſu teika rahda, ka wihi ar ſawam domam un apzerem
deefgan augſti pazehluſchees. Schini teifā redsam, ka wezo Lat-
weeſchu prahtheeks nevaleek wiſ pilnigi us zela juhtim ſtahwot,
bet ka tas greeſchās labu teefu pa labai rokai. Winsch eerauga
ſawā apzerē Deewu ar Welnu, t. i. labo ar ſauno jeb garu ar
weelu zihnamees. Welnam jeb weelai ir no eesahkuma wiſ,
Deewam, t. i. garam, idejai naw gandrihs neka. Nu ſahkas
zihniſchanās un drihs ir garam, idejai wiſ un weela ir pawifam
paſudufe; ar ziteem wahrdeem: Deewos uſwarejis Welnu, labajs
ſauno, gaifma tumfu u. t. t. No chaotikas nekahrtibas iſzelās
jauna lahtiba paſaulē. Deewos eezeſ wirſ ſemes wiſas radibas
kroni, zilweku, par ſawu weentieku un dod ſchini ſawu ſwehtibu.
Tā ſchi teika poetiſkā walodā mums rahda, ka wezee Latweeſchu
par radibu prahtojuſchi. Schi teika ir wiſzaur mitologiska. t. i.
aif teikas weentiefeem nosaukumeem ſlehpjās dſilaka noſihme. Dabu
wehl maſ paſinejs zilweks eerauga ar ſawu dſihwo jauno apzeri
katrā wiñas ſpehlā um parahdē deewu un tā top it weentieſas

dabas parahdes un spehki par gareem, deeweem un par nojehgu-meem. Par peem. gaishas debefis, wišnotal gaisma, teek at-fahrsti par Deewu (sche sakricht ihpaschibas un personas wahrds kopā, t. i. Deewos ir deewos un scho sauz par Deewu, ta kā kahdu zitu deewu sauz par Pehrkomu). Wahrds Deewos zehlees no „div“ spihdet, ta tad spihdoschajš, spischajš, t. i. debefs, gaisma. Sem schi nojehguma „Deewos“ wezee Latweeschi domaja deewu, kam bija ta wišmihligā, lehnakā daba, kas wišwairak svehtibu un meeru wiſur nesa. Par wina svehtibaš un aplaimibas darbeem dseed leelais pulks tautas dseefmu. Tak sche naw weetā, wiſu no schi Latweeschu mihligā genija fazit, ko no wina ſinam. Tas eekrīt mitologijā. Te tik gribam atgahdinat, ka ajs weenteeſem nosau-kumeem meklejami dſilaki nojehgumi. Par peem.: Deewa dehli ir ſinamas ſwaigſnes, kas ar ſawu ſposchumu palihds Deewam ſemi jaunku apkopt; tapat ari muhſu teikis ſakis naw weenteeſes meſcha putnis, bet tas drihsak ſwaigſnes meklejamis. Sanskritvalodā ir mehneſis ſasin, zehlees no sasa*), ſakis, leit. zuikis, wahz. Haſe, kreew. заецъ. Italeetis De Gubernatis ir leelu beſu grahmatu ſarakſtijis par kustonu noſihmi Areeſchu teikās. Bet, kā jau teikts, mehs ſche newaram uſ wiſu eelaiftees. Tik gribejam ſche laipno laſitaju druzzin uſ pehdam wedinat, pa kahdam ſtaigajot wee-nigi war pee Latweeschu mahzibas un gaifmas avoteem noſluht. Mumſ Latweescheem ir ari wehl zitas radibas teikas jau uſſih-metas. Tak par tam wiſam runat nebija ſche muhſu noluhts.

* Indeefski ſalihdsina ar to mehneſcha melnumus.

L - 10 -

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0311016306